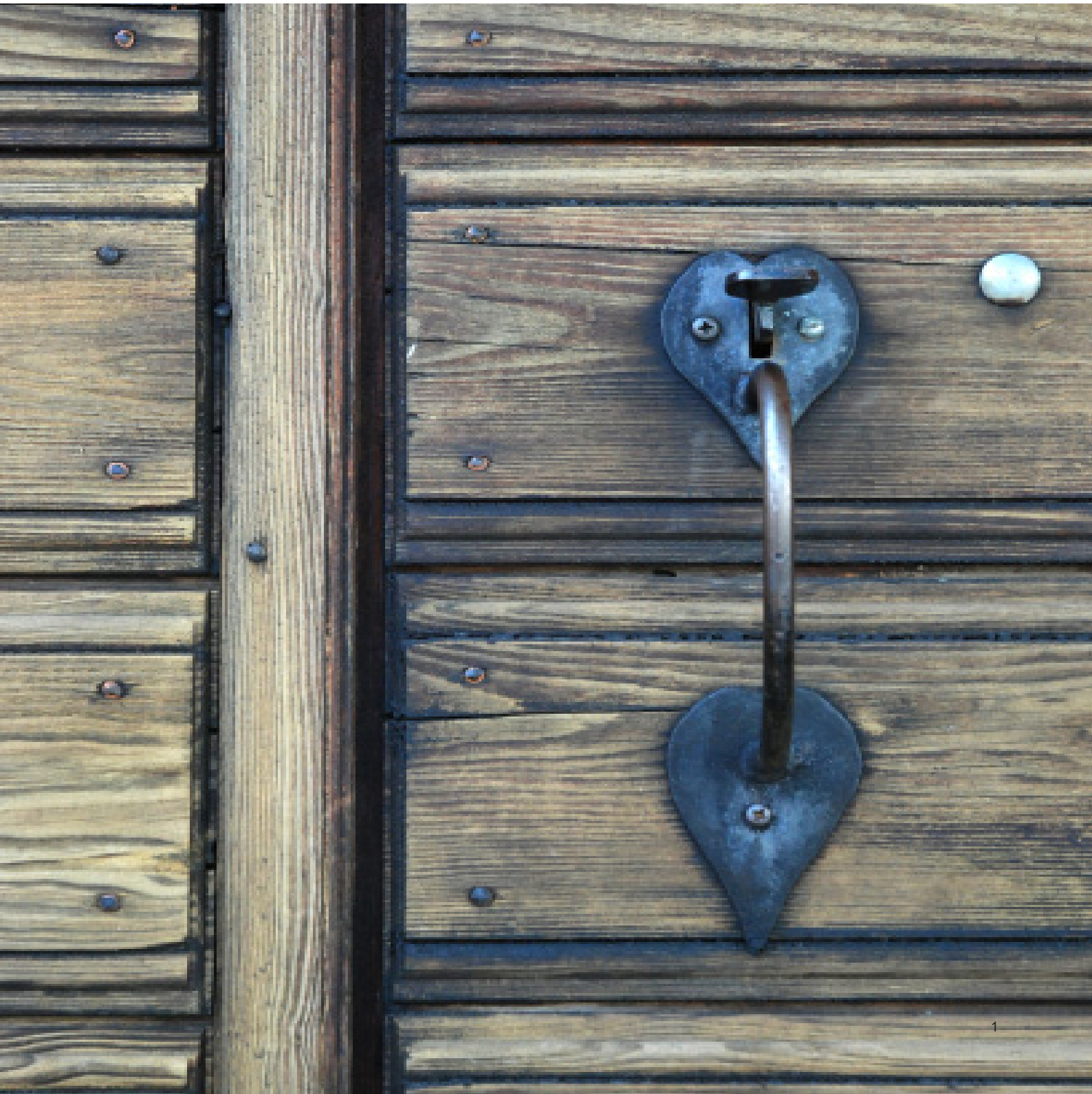

Venäjä - Aito mahdollisuus Etelä-Savolle vuonna 2020?

HANNA KAUTIAINEN | HANNA TARVAINEN

Venäjä - Aito mahdollisuus Etelä-Savolle vuonna 2020?

HANNA KAUTIAINEN

HANNA TARVAINEN

RAPORTEJA 112 | 2012

VENÄJÄ - AITO MAHDOLLISUUS ETELÄ-SAVOLLE VUONNA 2020?

Etelä-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Taitto: Hanna Kautiainen, Hanna Tarvainen

Kansikuva: ELVI - ELY-keskuksen viestintäpalvelut

ISBN 978-952-257-660-6 (PDF)

ISSN-L 2242-2846

ISSN 2242-2854 (verkkajulkaisu)

URN:ISBN:978-952-257-660-6

www.ely-keskus.fi/julkaisut | www.doria.fi/ely-keskus

Sisältö

Johdanto	6
Mikä delfoi?	6
Aineiston keruu käytännössä	7
Venäjän merkitys Etelä-Savolle vuonna 2020.....	8
Venäjän yhteiskunnallinen kehitys arvaamatonta.....	9
Osaaminen ja koulutus vientituotteiksi	11
Ympäristöasiat heikkona signaalina	13
Mahdollisuuksia alueen elinkeinoille	14
Matkailun menestystekijät.....	16
Etelä-Savo ja Venäjä - Mahdollisuuksia ja uhkia.....	19
Päätäntö ja jatkoselvityskohteet	20
Lähteet	22
Liitteet	23

Kuva: ELVI - ELY-keskuksen viestintäpalvelut

Johdanto

Etelä-Savon ELY-keskuksessa toteutettiin kesän 2012 aikana delfoi-tutkimus *Venäjä – Aito mahdollisuus Etelä-Savolle vuonna 2020?* Venäjän läheisyyttä pidetään maakunnassa yhtenä alueen elinvoimaisuutta ja liiketoimintamahdollisuuksia edistävänä tekijänä. Tutkimuksella haluttiin selvittää asiantuntijankemysten pohjalta, mitä vahvuuksia ja heikkouksia ja toisaalta mahdollisuuksia ja uhkia Venäjän läheisyyteen kytkeytyy. Tarkoituksena oli tuottaa tietoa aluekehittämisen tueksi ja mm. maakuntastrategian päivitystä varten. Tutkimuksen aikajänne asetettiin vuoteen 2020 saakka. Tutkimuksen toteuttivat ELY-keskuksen ennakointiasiantuntijat. Tutkimusprosessin ohjauksesta vastasi manageriryhmä, joka koostui Etelä-Savon ELY-keskuksen, Etelä-Savon maakuntaliiton, Mikkelin yliopistokeskuksen ja Otavan Opiston edustajista.

Tutkimuksen lähtökohtana oli kysymys siitä, mikä on Venäjän rooli Etelä-Savolle tulevaisuudessa. Itärajan takana, miltei Suomen laajuisella alueella on kaksi kertaa niin paljon väestöä kuin Suomessa ja metropoli Pietari on aivan rajan tuntumassa. Voitaisiinko tämä nähdä aitona mahdollisuutena Etelä-Savon kehittämisessä vuoteen 2020 mennessä?

Mikä delfoi?

Tutkimuksen tavoitteena oli kartoittaa, mikä on Venäjän rooli Etelä-Savossa vuonna 2020. Tutkimuskysymykset olivat: Mitkä ovat aidosti Venäjän läheisyyden tuomia mahdollisuuksia ja uhkia lähitulevaisuutta ajatellen? Mitkä ovat uusia kehityssuuntia ja miten ne vaikuttavat Venäjään ja Etelä-Savoon? Miten Etelä-Savossa tulisi tehokkaimmin kohdistaa kehittämisen resurssit? Tutkimuskysymykset rakennettiin neljän teeman ympärille: yhteiskunnallinen kehitys, osaaminen ja koulutus, ympäristö sekä elinkeinot.

Menetelmäksi valikoitui tulevaisuudentutkimuksessa yleisesti käytetty delfoi, mikä on harkitussa käytössä tärkeä apuväline erilaisten tulevaisuuspolkujen tunnistamisessa ja tulevaisuuskarttojen laadinnassa. Delfoi-metodia käytetään sellaisten näkemysten, ideoiden ja perustelujen tuottamiseen, joita tarvitaan ennakoivan suunnittelun ja päätöksenteon pohjaksi. Menetelmä sopii tilanteisiin, joissa tutkittava asia ja ongelma ovat avoimia: tulevaisuuden tapahtumiin, joiden suhteen vallitsee vaihtoehtojen moninaisuus. Delfoi-tekniikkaa käyttämällä voidaan käynnistää erilaisten tulevaisuusvaihtoehtojen punninta ja valinta. Delfoi-menetelmä onkin erityisen mielekäs tutkimuskohteessa, jossa muutokset ovat vielä alkuvaiheessa (Kuusi 2002, 222 - 225).

Delfoi on ennen kaikkea asiantuntijamenetelmä. Asiantuntijapaneeliin valitaan tarkasteltavaa aihetta eri näkökulmista hallitsevia eri alojen ekspertejä, joilla arvioidaan olevan tutkittavaan aihepiiriin kohdistuvaa poikkeuksellista tietoa ja näkemystä. Panelistit arvioivat tutkimuksen teemoihin liittyviä erilaisia tulevaisuusväitteitä ja argumentoivat niitä vuorovaikutuksessa toistensa kanssa tavalla, jossa korostuvat asiaperustelut panelistien aseman ja auktoriteetin sijasta. Delfoi-menetelmän kolme keskeistä piirrettä ovatkin anonymisuus, palautteisuus sekä useat kierrokset, joiden aikana asiantuntijoilla on mahdollisuus muuttaa mielipidettään. Ratkaisevaa on asiantuntijoiden laatu, ei määrä. Sopivana asiantuntijoiden lukumääränä delfoi-työskentelyssä pidetään 15-50 panelistia. (Kuusi 2002, 206 - 207, 217.)

Venäjä-delfoikyselyn paneelissa oli mukana kaikkiaan 21 eri alojen Venäjä-asiantuntijaa, pääasiassa Etelä-Savosta (Liite 1). Panelistien valinnassa käytettiin apuna avaininformantteja. Panelistit saivat itse määrittellä Venäjä-asiantuntijuutensa laadun, ja heillä oli mahdollisuus valita myös useampia asiantuntijuuksia (taulukko 1). Eniten paneelissa painottuivat hallinto- ja koulutussektorin edustajat. Sen sijaan ympäristöasiantuntijat ja järjestöjen edustajat olivat paneelissa jonkin verran aliedustettuna. Kaiken kaikkiaan paneelia voidaan kuitenkin pitää varsin edustavana valittujen teemojen suhteen.

Aineiston keruu käytännössä

Otavan Opistolla järjestettiin 12.6.2012 puolen päivän mittainen paneelitapahtuma, johon suurin osa panelisteista osallistui. Noin kolmannes panelisteista osallistui myöhempanä ajankohtana verkon välityksellä. Panelisteilla oli mahdollisuus myös muokata mielipiteitään jälkikäteen. Kysely oli auki noin kahden viikon ajan. Venäjä-delfoitutkimuksessa hyödynnettiin verkossa vapaassa käytössä olevaa eDelfoi-sovellusta (<https://edelfoi.fi/>). Järjestelmään luotiin kolmeosainen kysely, johon asiantuntijat kutsuttiin vastaamaan. Osiot olivat 1) arvojen muutos, 2) mahdollisuudet alueen elinvoimaisuudelle ja 3) esille nousseet tulevaisuusteetit. Teksti- ja kuva-aineistoa sovellukseen kertyi viitisenkymmentä A4-arkillista. Tässä raportissa nostetaan esiin suoria lainauksia aineistosta.

Aineiston käsittely tapahtui aineistolähtöisen sisällönanalyysin keinoin. Sisällönanalyysia käyttämällä pystytään kuvaamaan aineisto tiivistetyssä, pelkistetyssä ja yleisessä muodossa. Sisällönanalyysin avulla pyritään muodostamaan tutkittavasta ilmiöstä tiivistetty kuvaus, joka kytkee tulokset ilmiön laajempaan kontekstiin ja aihetta koskeviin muihin tutkimustuloksiin. Sisällönanalyysissä aineistoa tarkastellaan eritellen, tiivistäen sekä yhtäläisyyksiä ja eroja etsien. Aineisto ensin pirstotaan pieniin osiin, käsitteellistetään ja lopuksi järjestetään uudelleen uudelleiseksi kokonaisuudeksi. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 105-116.)

	Ympäristö	Elinkeinot	Koulutus ja osaaminen	Poliittinen ja yhteiskunnallinen kehitys
Valtio, aluehallinto	4	8	7	5
Yritykset	2	10	5	2
Tutkimus	3	4	8	4
Rahoitus		8	5	4
Kuntasektori		5	3	2
Järjestöt	2		1	3

Taulukko 1. Paneeli koostui 21 jäsenestä, joilla oli yhteensä 95 ”ääntä”.

Venäjän merkitys Etelä-Savolle vuonna 2020

Venäjädelfoi-paneelin yleinen tunnelma oli odottavan optimistinen. Asiantuntijoiden keskuudessa vallitsi liki täydellinen yksimielisyys siitä, että Venäjän merkitys Etelä-Savolle tulee kasvamaan vuoteen 2020 mennessä. Nähtiin, että Venäjä enemmän avautuu kuin sulkeutuu, ja se luo mahdollisuuksia Etelä-Savon alueen elinkeinoille. Kyse on pikemminkin siitä, miten?

Onko Etelä-Savo vuonna 2020 venäläisille pelkästään lähellä oleva mukava lomakohde vai houkutteleva kohde venäläisten yritystoiminnalle ja investoinneille?

Onko Etelä-Savossa venäläisten näkökulmasta varteenotettavaa ja käyttökelpoista tutkimusta, teknologiaa

ja osaamista, ja osataanko sitä markkinoida tarpeeksi?

Panelistit näkivät Etelä-Savon houkuttelevan venäläisiä erityisesti poliittisen ja taloudellisen vakauden näkökulmasta. Vakaus houkuttelee niin matkailijoita kuin investoijiaakin. Lisäksi nostettiin esille hyvä työn tuottavuus, halvempi luototus ja julkisten tukien runsaus. Erään kommentin mukaan Etelä-Savo voisi olla venäläisnäkökulmasta tulevaisuudessa eräänlainen lähellä sijaitseva "laboratorio" tuotteille, jossa markkinoita voisi testata nopeasti.

Asiantuntijoiden mielestä Venäjä ei ole kuitenkaan kaikkein tärkein tulevaisuuskyse, mihin maakunnassa tulisi kiinnittää huomiota. Venäjä-yhteistyön tuomat mahdollisuudet nähdään enemmänkin mahdollisia negatiivisia kehityskulkuja, kuten maakunnan väestön ikääntymistä, tasapainottavana tekijänä.

Panelisteilta tiedusteltiin myös sitä, mitkä muut valtiot ja alueet tulevat eniten vaikuttamaan Etelä-Savon kehitykseen vuoteen 2020 mennessä. Venäjän lisäksi Aasian suunnalta Kiinan ja lähialueilta Ruotsin ja Viron merkitys nähtiin kasvavana. Intian ja Kanadan merkitystä pidettiin arvaamattomana. Panelistien näkemykset Etelä-Savolle merkityksellisistä alueista painoutuivat siis enemmän itään kuin länteen, mitä ajatusta tukee myös kesäkuussa 2012

II Kaiken kontaktoinnin ja tekemisen lisääminen ja vahvistaminen on tosi tärkeää, ollaan Venäjän potentiaalin hyödyntämisessä aika alussa vielä. II

II Rahamassa, jonka venäläiset pystyvät tuomaan maakuntaan on merkittävä elinkeinoelämälle. Nyt on vain pystyttävä tunnistamaan trendit etukäteen ja olemaan muita maakuntia ja kaupunkeja parempi, nopeampi, näkyvämpi ja kilpailukykyisempi. II

II Itsestämmehän se paljolti riippuu, miten tärkeitä Venäjä-suhteet ovat. Jos niihin ei satsata, niin venäläiset äänestävät jaloillaan hyvin pian, että ne eivät ole tärkeitä. II

II On toivottavaa, että Venäjä-suhteita hoidetaan määrätietoisesti ja että asian tärkeys ymmärretään kaikissa yhteyksissä, mitä pikemmin, sen parempi. On myöhäistä laatia strategioita sitten kun asiat ovat jo edenneet pitkälle. II

II Emme oikeasti ymmärrä toisiamme vielä vuonna 2020:aan. II

II Alueen kilpailukyvyyn ja houkuttelevuuden takia olisi varmaan hyvä profiloitua parhaaksi ainakin tietyllä kapealle sektorilla Venäjä-yhteistyössä. Siitä pitäisi keskustella mikä se on. II

Il Kaikista arvaamattomin ja eniten vaikuttava tekijä ovat venäläiset itse. Kansalaisyhteiskunta nostaa selvästi päätään. Jos nykyyhallinto kukistaa sen väkivalloin, moni lupaava kehityskulku vaarantuu oleellisesti. Il

Il Keskiluokka kasvaa joten heissä on potentiaalia matkailun ja kaupan alalle Etelä-Savossa. Tosirikkaat menevät muualle. Il

Il Ympäristöasiat kyllä kiinnostavat jo nyt, mutta eivät vielä niin kokonaisvaltaisesti kuin Länsi-Euroopassa. Venäläisten kuluttajien keskuudessa ympäristöteemat ovat heräämässä, asiantuntijatasolla jo arkipäivää. Il

Il Venäjällä muutokset tapahtuvat hyppäyksittäin. Syntyvyyden alentumisen myötä uuden sukupolven vaatimukset ja odotukset ovat nousseet. He ovat tottuneet vain parhaaseen. Kilpailu osajista kiihtyy. Il

Il Venäjä elää luonnonvaroistaan, vaikka uutta nanoteknologiaa yritetään propagoida. Näytöt puuttuvat vielä. Energia osuus kansakunnan kehityksessä on tärkein tekijä vielä 2020. Il

Il Sellainen demokratia kuin lännessä ajatellaan, ei naapurin kehitykseen pureudu. Moskova tulee olemaan Moskova. Il

Il Venäjä on jatkuvien muutosten yhteiskunta, se on aina varmaa. Turvallinen maa Suomi kiinnostaa sekä sijoittajia että turisteja jatkossakin. Il

Il Yksi merkittävässä asemassa oleva venäläinen kommentoi pari vuotta sitten Neuvostoliiton/kommunismin kaatumista sanomalla, että "historiaa tarkastelemalla voimme todeta jonkun ajan kuluttua, että mitään muutosta ei oikeasti tapahtunutkaan"... Eli se jatkuvasta muutoksesta! Il

ilmestynyt Itä- ja Pohjois-Suomi-ohjelman katsaus. Katsauksessa todetaan, että pohjoiset luonnonvarat ja meriteiden avautuminen avaavat uusia mahdollisuuksia alueen omien voimavarojen kehittämiseksi (Katse pohjoiseen 2012). Panelistit kommentoivat myös sitä, että idän ja eritoten Kiinan merkitys Venäjälle voi muodostua tulevaisuudessa arvaamattomaksi uhaksi ja ehkä mahdollisuuksikkin, jonka myötä Venäjän kiinnostuksen painopiste saattaa jatkossa suuntautua lännen sijasta idän suuntaan.

Seuraavassa esitellään Venäjä–delfoitutkimuksesta kertyneen aineiston anti teemoittain jaoteltuna. Teemat ovat yhteiskunnallinen kehitys, koulutus ja osaaminen, ympäristö, elinkeinot sekä matkailu, mikä herätti panelisteissa runsaasti keskustelua ja siten nousi aineistosta omaksi osa-alueekseen.

Venäjän yhteiskunnallinen kehitys arvaamatonta

Delfoi-kyselyn aineistosta ilmeni, että Venäjän yhteiskunnallinen kehitys vuoteen 2020 mennessä on hyvin arvaamatonta. Suurina muutoksina nähtiin jo toteutunut WTO-jäsenyys, mahdollinen viisumivapaus sekä kansalaisyhteiskunnan nousu, kuten myös pohjoisen ulottuvuuden merkityksen korostuminen. Asiantuntijoiden näkemykset Venäjän demokratiakehityksestä olivat synkähköjä: panelistien mielestä yhteiskunnallinen kehitys Venäjällä tunnetaan ainakin tällä hetkellä kulkevan suuntaan, jossa avoimuudella, läpinäkyvyydellä ja luottamuksella ei nähdä olevan sijaa ja merkkejä otteiden kovenemisestä on nähtävissä. Uhkina nähtiin myös moraalinen eroosio, korruptio ja yliampuva patrioottisuus sekä yhteiskunnallisten rakenteiden heikko arvostus.

Toisaalta myös positiivisia tulevaisuuden kehityskulkuja tuotiin esiin. Kansalaisyhteiskunta on voimistumassa Venäjällä. Hyvinvoinnin kasvu luo yhteiskuntaan vakautta ja kan-

salaisten ostovoima kasvaa. Teknologian ja infrastruktuurin kehittymisen myötä valtavat luonnonvarat tulevat paremmin ja kustannustehokkaammin käyttöön.

Panelistien mielestä venäläiseen yhteiskuntaan eniten vaikuttavat globaalit trendit vuoteen 2020 mennessä ovat hyvinvoinnin kasvu ja keskiluokkaistuminen, pohjoisen ulottuvuuden merkityksen kasvu, väestön ikääntyminen sekä teknologinen kehitys. Arvaamattomina trendeinä pidettiin demokratiakehitystä, ilmastomuutosta sekä globalisaation voimistumista. Vähiten katsottiin vaikuttavan kaupungistumisen sekä uhkan luonnonvarojen riittämättömyydestä. Venäjä elääkin yhä luonnonvaroistaan, ja asiantuntijat odottivat, että energiatuotannon rooli kansakunnan kehityksessä tulee olemaan tärkein tekijä vielä vuonna 2020.

Globaalit luonnonvarakysymykset tulevat muuttamaan maantiedettä radikaalisti. Pohjoisen alueet ja mineraalivarat nousevat entistä merkittävämpään asemaan vuoteen 2020 mennessä. Ilmastomuutoksen seurauksena tapahtuva uusien väylien avautuminen avaa uusia markkinoita kaivannaisteollisuuden, liikenteen ja palvelujen sektoreille.

Kysyttäessä venäläisten muuttuvista arvoista ja arvostuksista eniten vaikuttavina vuoteen 2020 mennessä pidettiin työn ja hyvän uran arvostusta, palkkaa työn kiinnostuksen määrittäjänä, materialismia, kiinnostusta Internetiä ja uusia teknologioita kohtaan, vapaa-ajan arvostusta sekä ennen kaikkea perhekes-

keisyyttä. Kun luottamus yhteiskuntaa ja sen antamaa turvaa kohtaan on heikko, yksi selviytymismalli onkin luoda hyvät perheen ja suvun verkostot. Mutta mikäli demokratiakehitys Venäjällä etenee ja taloudelliset olot ja hyvinvointierot tasapainottuvat eri väestöryhmien kesken, perhekeskeisyys tulee tulevaisuudessa vähenemään.

Kehityssuunniltaan arvaamattomina arvostuksina panelistit pitivät kiinnostusta luomua kohtaan, henkisyttä ja ei-materialistisia arvoja, kiinnostusta poliittiseen vaikuttamiseen, avoimuutta muutokselle ja toisaalta nationalismia. Vähiten vaikuttavina arvostuksina pidettiin huolta ympäristönmuutoksesta ja kohtuullistamista. Yhteenvetona voidaan todeta, että ns. ”kovat arvot” jättävät ”pehmeät arvot” jalkoihinsa venäläisessä yhteiskunnassa vielä vuoteen 2020 mennessäkin.

Esille nousi myös keskustelu siitä, että Venäjän uusi sukupolvi luo kokonaan uusia arvoja ja asenteita. Yksittäisenä tulevaisuuden trendinä panelisteja puhututti myös paluumuutto; Venäjän valtio on tukenut paluumuuttajia pienemmille paikkakunnille, mikä tulee ajan kuluessa näkymään maan sisäisessä muuttoliikkeessä. Tällä hetkellä valtaosa venäläisistä, miltei 75 prosenttia, asuu kaupungeissa (lähde: Russian Federal State Statistics Service).

Il Monesti kaupat eivät onnistu

kulttuurieron, ei pelkästään kielen

puutteen takia...vaikka kielikin on erittäin

tärkeä asia... Il

Il Koulutustuotteistamme löytyy

vientikelpoisia, joskin ne pitää ensin

tuotteistaa venäläisille soveltuviksi ja

hinnoitella. Il

Il Suomessa mahdollisuuksia myös

terveydenhoitoalan koulutuksen

järjestämisessä, mutta edellyttää

maksullisuuden olennaista lisäämistä

ulkomaalaisille annettavassa

koulutuksessa. Il

Il Asenteet venäläisiä kohtaan ovat

hämmästyttävän kielteisiä, mutta

pääsääntöisesti venäläiset eivät tiedä

sitä. Il

Il Englannin kielestä tulee yhteinen

kielemme venäläisten kanssa

kommunikoidessa. Nuoremmat ikäpolvet

Venäjällä opiskelevat ja omaksuvat koko

ajan enemmän ja enemmän englantia. Il

Il Luomuajattelua nopeammin saattaa

nousta lähiruokaideologia, siinä meillä

olisi osaamista viedä. Il

Il Nuorten kiinnostusta voisi vielä lisätä

esim. luokkaretki Pietariin. Il

Il Etelä-Savon alueesta voisi tulla Venäjä-

asiantuntijoiden keskittymä, esim.

venäläisen teknologiapuiston kautta... Il

Il Höpöhöpö. Il

Il Tietotaidon vientiä Suomesta ei osata.

Suomi on hyvä projektiosaaja mutta

huono paketoimaan konseptiosaamista.

Ei osaa tehdä siitä vientituotetta. Il

Il Koulutussektorin muutos:

korkeakoulutus alkaa olla inflaation

kokenut, ja ammatillisen puolen

osaajia ja koulutusta aletaan jälleen

arvostaa. Nyt on pula putkimiehistä

ja rakennusmiehistä, palvelusektorin

osaajista puhumattakaan. Il

Il Koulutuksen järjestäminen

venäläisille venäjäksi ja englanniksi.

Ollaan lähellä ulkomailla ja saadaan

pätevää koulutusta ilman lahjontaa.

Edellyttää säännösten muuttamista

niin, että maksullisen koulutuksen

anto ulkomaalaisille on olennaisesti

helpompaa. Il

Osaaminen ja koulutus vientituotteiksi

Asiantuntijat olivat yksimielisiä siitä, että koulutussektori Venäjällä on murroksessa. Korkeakoulutus on kokemassa inflaatiota ja ammatillisen koulutuksen arvostus on nousussa. Ammatillisista osaajista on pulaa työmarkkinoilla, ja koulutussektorilla tarvitaan radikaaleja uudistuksia. Panelistien mielestä Suomen koulutusosaaminen, koulutusjärjestelmä ja ammatillisen koulutuksen asema kiinnostavat venäläisiä, ja koulutusviennin eri osa-alueet (opetusteknologiat ja opetusmateriaalit, opettajien koulutus sekä konsultointi koulutusjärjestelmien rakentamisessa) tulevat olemaan jatkossa aiempaa merkittävämpiä vientituotteita. Myös venäläisten opiskelijoiden kouluttaminen Suomessa tulee lisääntymään, sillä venäläinen keskiluokka on panelistien mukaan entistä kiinnostuneempaa lähettämään nuoret ulkomaille opiskelemaan. Asiantuntijoiden mukaan Etelä-Savossa tulisi jatkossa järjestää koulutusta venäläisille niin venäjäksi kuin englanniksikin. Erittäin potentiaalisena koulutusalanähtiin terveydenhoitoala. Koulutuksen tuotteistami-

sen ja hinnoittelun merkitystä painotettiin kommentissa.

Suomen koulutusosaaminen, koulutusjärjestelmä ja ammatillisen koulutuksen asema kiinnostavat venäläisiä.

Kyselyn tuloksista ilmeni, että Venäjän kieli- ja kulttuuriosaamisen merkitys on erittäin suuri sekä kaupallisen toiminnan että matkailun kannalta, ja siihen tulee jatkossa panostaa entistä enemmän. Venäjän kielitaidon ja kulttuurin ymmärryksen puute sekä venäläisen elämäntavan huono tuntemus Etelä-Savossa vaikeuttavat kanssakäymistä. Lisäksi nähtiin tarvittavan parempaa liiketoimintaosaamista ja ymmärrystä suomalaisen ja venäläisen liiketoimintakulttuurin eroista. Toisaalta argumentoitiin, että

pidemmällä aikavälillä englannin kielestä tulee yhteinen kieli venäläisten, erityisesti nuoremman ikäpolven kanssa kommunikoidessa. Kysyttäessä todennäköisyyttä ja toivottavuutta sille, voisiko venäjän kieli olla vuonna 2020 toinen vieras kieli Suomen koulujärjestelmässä, vastaajat olivat yksimielisiä siitä, että venäjän kieli voisi olla valinnainen ruotsin kielen kanssa, mutta ei missään nimessä pakollinen. Nuorten tietoisuutta venäjän kielitaidon tuomista mahdollisuuksista tulisi kuitenkin lisätä.

Pohjois-Karjalan maakuntaliiton tekemässä, venäläisille matkailijoille suunnatussa kyselyssä venäjänkielisten kylttien ja opasteiden lisääminen liikkeisiin ja katukuvaan mainittiin erityisen tärkeänä tekijänä (Kysely venäläisille asiakkaille Niiralassa 2011). Sen sijaan panelistit Etelä-Savossa eivät nähneet venäjänkielis-

ten opasteiden ja kylttien lisäämistä kovinkaan tärkeänä. Arvioitiin, että yrityksissä esiintyy myös pelkoja siitä, karkottaako venäläisten asiakkaiden näkyvämpi huomioiminen suomalaisia asiakkaita.

Argumenteissa nostettiin esiin myös vallitsevat negatiiviset asenteet venäläisiä kohtaan. Venäjään ja venäläisiin suhtautumisessa ja asenteissa olisi panelistien mielestä parannettavaa, kuten myös halukkuudessa ymmärtää kulttuurieroja. Tässä nähtiin tiedotusvälineillä ja niiden uutisoinnilla olevan oma roolinsa. Tarvitaan lisää positiivista uutisointia, kuten esimerkkejä venäläisten onnistuneesta yritystoiminnasta Etelä-Savossa. Ongelmana nähtiin olevan, että ollaan yhä kiinni historian traumaissa.

Ympäristöasiat heikkona signaalina

Panelistit painottivat, että nykyisellään ympäristökysymykset eivät oikeastaan kiinnosta Venäjällä. Toiminta on talousvetoista ja yksilötasolla ilmenee välinpitämättömyyttä ympäristöä kohtaan. Ympäristöhallinto on heikko eikä ympäristöongelmia oteta vakavasti. Ekonomia ja byrokratia menevät useimmiten ekologisten näkökohtien edelle. Kansainvälisen yhteisön asettamat vaatimukset pakottavat kuitenkin kehittämään ympäristöhallintoa, ja ympäristölainsäädäntö onkin kehittymässä länsimaiseen suuntaan. Toisaalta kommentoitiin, että lainsäädäntö on ollut tiukka jo entisen Neuvostoliiton aikana, mutta ympäristön tilassa se ei näy lainkaan.

Ympäristöasiat eivät ole vielä lähitulevaisuudessaakaan nousemassa merkittäväksi trendiksi Venäjällä, vaan asia tulee ajankohtaiseksi vasta myöhemmin elintason nousun tai mahdollisen ympäristökatastrofin myötä. Panelistit näkivät, että ympäristö- ja energia-asioiden tiedostaminen ovat ns. heikko signaali.

Ympäristötietoisuuden kasvu ja valvonnan parantuminen Venäjällä nähdään erittäin toivottavana tren-

dinä niin ympäristön kuin eteläsavolaisen tutkimuksen ja elinkeinoelämän näkökulmasta. Etelä-Savossa on ympäristöalan osaamista ja teknologiaa, josta voidaan saada tulevaisuuden vientituotteita. Ympäristöteknologian ohella bioenergia on Venäjällä myös tulevaisuudessa nouseva, tällä hetkellä hyvin kehittymätön ala. Osaamisen tuotteistamista sekä tutkimuksen ja liiketoiminnan synergiaa peräänkuulutettiin.

Suomi nähdään Venäjällä mallimaana ympäristöasioiden hoidossa ja luonnon puhtaudessa. Etelä-Savo, puhdas, kestävästi toimiva maakunta houkuttelee venäläisiä matkailijoita, ja vuonna 2020 tämä on entistä suurempi myyntivaltti. Lisäksi huomautettiin, että mitä vähemmän esimerkiksi Pietarin alue saastuttaa vesistöjä ja ilmaa, sitä puhtaampi ympäristö on myös suomalaisilla, Venäjän ympäristöasiat vaikuttavat Etelä-Savoonkin. Täten myös ympäristötietoisuutta tulisi osata myydä venäläisille.

II Ympäristöasiat eivät vielä pitkään aikaan tule nousemassa kovinkaan merkittäväksi tekijäksi, asia tulee ajankohtaiseksi elintason nousun myötä. Ennalta arvaamaton ympäristökatastrofi voi toki vaikuttaa asenteisiin. II.

II Ympäristön merkitys kasvaa. Ekologisuus alkaa pikkuhiljaa näkyä pieninä signaaleina myös yritysten markkinoinnissa. II

II Ympäristöhallinto on heikko, tarkastus tapauksia olematon määrä ja sakot mitättömiä. Sosiaalinen media ja myös liike-elämän lehdet ja kuluttajat kyllä nostavat ongelmaa esiin vähitellen. II

II Osaamisemme on ylivoimaista venäläiseen verrattuna. Kysyntä kasvaa: ympäristöteknologia ja ekologiset ratkaisut, puhtaat tuotteet, luomuketju, matkailupalvelut jne. II

II Olisi erittäin toivottavaa, että eteläsavolaista ympäristöalan osaamista voitaisiin viedä Venäjälle, mutta onko Venäjä vielä valmis siihen satsamaan miten paljon, on vielä arvoitus. II

II Kansalaisille ei puolestaan ole vielä kehittynyt meihin jo iskostettua ajatusta, että jokainen ihminen on osaltaan vastuussa ympäristön tilasta ja pystyy vaikuttamaan siihen omilla valinnoillaan. II

Mahdollisuuksia alueen elinkeinoille

Kyselyn kantavaksi ajatukseksi nousi, että Venäjän läheinen sijainti luo Etelä-Savolle odotuksia erityisesti elinkeinoelämän ja matkailun kannalta vuoteen 2020 mennessä. Venäjä ei kuitenkaan ole Etelä-Savon tärkein kohtalonkysymys vaan lähinnä negatiivisia kehityskulkuja tasapainottava vastavoima.

Panelistit katsoivat, että vakaaseen Suomeen tulee jatkossakin siirtymään venäläisten omaisuusmassoja. Etelä-Savoon olisikin houkuteltava venäläisinvestointeja. Tähän mennessä venäläisten sijoitukset ovat kohdistuneet lähinnä lomakiinteistöihin, mutta tulevaisuudessa ne suuntautunevat enemmän yritystoimintaan. Mikäli olot Venäjällä vaikeutuvat, kiinnostus saattaa lisääntyä voimakkaastikin.

Panelistien arvion mukaan venäläisten Etelä-Savossa tekemien kiinteistökauppojen määrä kasvaa vuoteen 2020 mennessä, mutta varsin maltillisesti. Etäisyys rajasta on yksi ratkaiseva tekijä, Pietaria edullisempi hintataso toinen. Suomalaisiin kiinteistöihin on turvallista sijoittaa, infrastruktuuri on hyvä, kaupanteko on helppoa ja lainsäädäntö selkeää. Asunto-osakkeisiin sijoittaminen tulee voimistumaan rantakiinteistöjen ohella. Huonona puolena nähtiin se, että Etelä-Savon tontti- ja mökkitarjonta ei välttämättä vastaa kysyntää kaikilta osin. Kiinteistökauppojen kasvun lisäksi myös vuokraaminen yleistyy vuoteen 2020 mennessä.

Venäläisten määrän Etelä-Savossa nähdään kasvavan vuoteen 2020 mennessä, myös maltillisesti. Täällä asuvat sukulaiset ja tuttavat lisäävät tietoa ja houkuttelevat uusia tulijoita. Panelistien mukaan maahanmuuttajiin suhtaudutaan kuitenkin edelleen kriittisesti ja heitä ei hyödynnetä tarpeeksi työelämän tarpeisiin. Myös venäläislähtöisiä opiskelijoita pitäisi saada jäämään Etelä-Savoon töihin nykyistä enemmän.

Tulevaisuuden toimialoista panelistit painottivat huippuosaamista kapeilla kärjillä ja maakunnan kärkialoihin panostamista. Mitään tiettyä ”Venäjä-toimialaa” ei ole olemassa uuden vuosikymmenen vaihteessakaan. Kysyttäessä panelisteilta, millä toimialoilla on eniten Venäjä-suhteisiin kytkeytyvää kasvupotentiaalia vuoteen 2020 mennessä, esiin nousivat odotetusti matkailupalvelut sekä koulutusvienti, ympäristöteknologia ja kiinteistöala sisältäen niin kiinteistökaupat kuin asuntojen ja kiinteistöjen huoltopalvelut. Vahvana tulevaisuuden toimialana nähtiin myös terveys- ja hyvinvointipalvelujen myynti. Eliniän pidentyessä näiden palvelujen kysynnän odotetaan kasvavan.

Venäjä tuo nykyisin valtavasti elintarvikkeita eikä elintarvikesektorin modernisoituminen ole näköpiirissä vielä vuoteen 2020 mennessä. Suomalaisella ruoalla on Venäjällä hyvä maine, joten elintarvikkeet, luomu mukaan lukien, voi olla yksi Etelä-Savon tulevaisuuden toimiala. Panelistien mukaan tarvetta on myös uusille logistiikkakeskuksille. Maatalousosaamisen viennissä nähtiin myös potentiaalia, sillä rahoitusinstrumentit ovat kehittyneet ja maatalouteen investoidaan paljon. Luomu ja terveelliset elintarvikkeet ovat pidemmällä aikavälillä, elintason nousun myötä kasvava trendi.

Arvaamattomina toimialoina vuoteen 2020 mennessä Venäjän suhteen pidettiin digitointia ja arkistointia, materiaalitekniikkaa sekä kulttuuria ja luovia aloja. Kuljetus- ja logistiikka-alan ja puutuoteteollisuuden näkymiä ei nähty kovin valoisina.

Panelistit korostivat, että tarjottavien tuotteiden ja palveluiden on oltava laadukkaita ja korkeatasoisia, ja niiden myynti ja markkinointi on oltava hyvin systemaattista ja pitkäjänteistä. Keskustelua puolesta ja vastaan herätti se, halutaanko leimallisesti eteläsavolaisia tuotteita ja palveluja vai toisaalta tuotteiden ja palvelujen sopeuttamista ”venäläiseen makuun”. Haasteena nähtiin kotikutoisuus, pienuus ja epäkiinnostavuus. Palvelujen venäjänkielisyys on erittäin tärkeä myyntivaltti.

Venäjä on entistä kovempi ja kilpaillumpi markkina maan sisäisen kilpailun takia. Vientitoiminta vaatii erityisesti pitkäjänteisyyttä. Tällä hetkellä Venäjän viennissä toimii yrityksiä, jotka ovat erikoistuneet venäjänkauppaan jo vuosikymmeniä. Etelä-Savon venäjänkauppaa harjoittavia tai siitä kiinnostuneita yrityksiä on tutkittu aiemmin Helsingin kauppakorkeakoulun Pienyrityskeskusten toimesta. Venäjänkaupan haasteina kyselyyn vastanneet yritykset näkivät byrokratian, korruption, rikollisuuden, Venäjän taloudellisen tilanteen epävarmuuden, heikon maatuntemuksen ja kielitaidon, hyvien yhteistyökumppaneiden löytämisen ja ongelmat asiakkaiden maksukyvyssä. (Järviukuona et al. 2009, 36.)

Panelistien mukaan keskinäinen kilpailu Etelä-Savossa ei ole kenenkään etu vaan Venäjä-toiminnoissa on aika toimia yhteisrintamassa. Markkinoilla toimivat aktiivisesti myös muut alueet. Pystyykö Etelä-Savo vastaamaan kilpailuun? Ongelmana nähtiin myös toiminnan projektimaisuus, kun panostuksen pitäisi olla jatkuvaa ja pysyvää. Lisäksi mainittiin, että venäläisten onnistuneesta yritystoiminnasta Etelä-Savossa olisi hyvä saada enemmän esimerkkejä julki.

II Ei toimialarajoituksia, kyse on enemmänkin yrityksen omasta kiinnostuksesta ja aktiivisuudesta etabloitua Venäjän markkinoille, kuin yksittäisen toimialan trendistä. Joillakin toimialoilla on vetovoimaa enemmän, mutta se ei suoranaisesti tarkoita sitä, että markkina-alue olisi yhtään helpompi suomalaisille yrityksille. II

II Ilmastomuutoksen seurauksena koillisväylä avautuu ennen luoteisväylää. Tämä tuo satojen miljardien markkinat liikenteen, kaivannaisteollisuuden ja palvelujen sektoreilla Pohjoisten alueiden ja myös Suomen ulottuville. II

II Paikallinen toiminta ja valmistus Venäjällä on vaikea, mutta varteen otettava vaihtoehto jos riskien sietokykyä ja rahoitusta ja hermoja on riittävästi. II

II Tietty isänmaallisuus olisi kyllä tarpeen. Ei kaikkea tarvitse myydä, voi myös vuokrata ja myydä palveluja. Jos rahaa halutaan turvaan, niin maksetaan korkeaa korkoa heidän talletuksista. Tämä toimisi ainakin lyhyellä tähtäimellä. II

II Kiinteistökauppa tulee tasaantumaan, koska kaikilla ei ole mahdollisuutta ostaa, mutta vuokraaminen tulee tulevaisuudessa korostumaan. Venäläinen ei vuokraa venäläiseltä vaan suomalaiselta. II

II Järkevämpi panostaa toimijoiden laatuun kuin määrään myös venäläisten suhteen, koska myös omat vahvuutemme ovat sen tyyppisiä. Huippuosaamista kapeilla aloilla, hyviä yrityskontakteja, laadukkaita ja turvallisia matkailukohteita muttei kuitenkaan suurille massoille. II

II Toivottavasti vientitykkimme saavat jalansijaa kiinteistöjen jätahuoltosysteemeissä, sillä rikkaiden kiinteistöissä suurkaupungeissa hommat toimii, mutta vielä on pitkä matka kuljettavana muualla. II

II Yksittäisen suomalaisen vientiyrityksen kannattaa verkostoitua laaja-alaisesti syvemmin kaikkien omien sidosryhmien kanssa yli maakuntarajojen myös toimimaan kokeneiden viejien kanssa. Ei estettä toimialojen kasvuun. Partneri Venäjältä -merkitys! II

II Suomalaisyrityksissä esiintyy pelkoja siitä, että karkottaako venäläisten huomioiminen (kuten venäjänkieliset tekstit) suomalaisia asiakkaita. II

II Venäläinen hakee aina parasta ja on valmis maksamaan siitä. Mikä voisi olla tämä paras luonnon ohella? Mielestäni ES on satsattava venäläisiin sijoittajiin ja tehtävä heidän tulo mahdollisimman helpoksi tänne. II

II Ehdottaisin, että kiinnittäisimme huomiota venäjällä maanviljelyyn. Viime vuosina tämä on ollut hyvin paljon rahoitettu valtion budjetista, kehittyvä ala. Lisäksi - Venäjällä on jo perustettu ensimmäinen Amerikkalainen "rancho" viime kuussa... II

II Viennissä toimii nyt yrityksiä jotka ovat toimineet vuosikymmeniä Venäjällä ja ovat siihen todella satsanneet. Ei Venäjä ole mikään apu pk yrityksille joilla ei ole rahkeita satsata. Venäjä pyrkii vähentämään tuontia Venäjälle eli riippuvuutta, siinä tosin aika huonosti onnistuen. II

II Kiinteistöalaa kannattaa satsata suhteessa Venäjään. II

II Myös rakennus- ja korjausrakennus- sekä kiinteistönhuoltopalveluihin. II

II Mielestäni Etelä-Savon houkuttelevuus kiinteistökauppojen kannalta olisi parempi liikenneyhteyksien parannettua. II

II Venäläiset sijoittavat koko ajan lisää myös asunto-osakkeisiin rantakiinteistöjen ohella. Kun viisumivapaus toteutuu, niin virta voimistuu... II

Kuva: Station MIR

Matkailun menestystekijät

Matkailun nähdään säilyvän Etelä-Savon tärkeimpänä valttikorttina. Panelistien mielestä venäläisten yöpymisvuorokaudet Etelä-Savossa tulevat kasvamaan vuoteen 2020 mennessä merkittävästi, jopa kaksinkertaistumaan. Viisumivapauden toteutuminen nähtiin merkittävimpänä matkailijamääriin vaikuttavana tekijänä. Viisumivapaus nähtiin niin mahdollisuutena kuin uhkanakin: toisaalta se voi tuoda myös ei-toivottavaa ainesta alueelle tai viedä matkailijat muihin maihin.

Matkailutoimialalla on potentiaalia Etelä-Savossa, mutta alan voimakas kasvu edellyttää sekä investointeja matkailualalle että markkinoinnin tehostamista. Kapasiteettia olisi lisäksi pystyttävä lisäämään venäläisten lomasesonkeina. Trendeihin ja signaaleihin on reagoitava nopeasti. Etelä-Savon ELY-keskuksessa kesällä 2012 laaditusta matkailubarometrasta kävi ilmi, että alueen matkailuyrittäjät ovat vahvasti polarisoituneet venäläisen asiakaskunnan suhteen: osalla suurin osa asiakkaista tulee venäjältä, kun taas osalla ei ole lainkaan venäläisiä asiakkaita. (Etelä-Savon matkailubarometri 2012.)

Etelä-Savon matkailun kilpailuetuja Venäjän markkinoilla ovat jatkossakin tutut luonto, Saimaa, puhtaus, turvallisuus höystettynä läheisellä sijainnilla ja hyvällä saavutettavuudella. Luonnonläheinen ”hidas elämä” Etelä-Savossa kiinnostaa venäläisiä matkailijoita, mutta toisaalta heille pitää olla tarjolla myös aktiviteetteja.

Kun asiantuntijoilta kysyttiin heidän näkemyksiään matkailutoimialan trendeistä venäläismatkailijoiden kohdalla vuoteen 2020 mennessä, kasvavina nostettiin edelleen esiin perinteinen mökkivuokraus, ostosmatkat ja kylpylämatkat. Lisäksi nousevina trendeinä pidettiin terveysturmatkailua, veneilyä ja kalastusta. Heikkona signaalina pidettiin kestävä matkailua ja halua kuluttaa ekologisesti.

Panelisteja keskustelutti se, onko Etelä-Savon valttina jatkossa juuri pienimuotoisuus vai toisaalta joku tietty suuri ja vetovoimainen matkailukohde. Yksimielisiä taas oltiin siitä, että palvelujen asiakaslähtöisessä tuotteistamisessa on erittäin paljon kehitettävää. Historian pukeminen matkailussa hyödynnettäviksi tarinoiksi herätti innostusta. Päämajakaupunkihistoria ja

Mannerheim henkilönä nostettiin esiin Mikkelin osalta.

Matkailutoimialan kehittämistyössä vuotta 2020 ajatellen pidettiin ensiarvoisen tärkeänä viisumivapauden toteutumisen ohella matkailuyrittäjien verkostoitumista, venäjänkielen osaamista, venäläisen kulttuurin parempaa tuntemusta sekä Internetin ja sosiaalisen median käyttöä matkailun markkinoinnissa. Melko tärkeänä pidettiin joustoja kauppojen aukioloissa, ohjelma-, tapahtuma- ja kulttuuripalvelujen kehittämistä sekä uusia matkailuinvestointeja. Parikkalan rajanylityspaikan nähtiin myös lisäävän matkailijoiden määrää Etelä-Savossa, erityisesti Savonlinnan seudulla.

*Palvelujen
asiakslähtöisessä
tuotteistamisessa
on erittäin paljon
kehitettävää*

Pohjois-Karjalan maakuntaliitto on vuonna 2011 selvittänyt venäläisten matkailijoiden kokemuksia ja kehittämistarpeita alueellaan. Kyselyn tuloksista ilmenee, että Pohjois-Karjalaan suuntaavat venäläismatkailijat kaipaavat lisää informaatiota venäjänkielellä, opasteita, tuoteselosteita, venäjänkielistä palvelua ja henkilökuntaa. Kauppojen aukioloaikoja haluttiin pidemmiksi erityisesti viikonloppuisin sekä lisää kauppiaita, joissa tehdä tax-free-ostoksia. Uusina palveluina kaivattiin mm. erilaisia tutustumisretkiä, tietoa matkailupalveluista ja matkakohteista, informaatiota kaupoista ja tavaravalikoimista, tietoa käytettyjen tavaroiden myyntipaikoista, terveyspalveluista, auton huoltopalveluista ja kuntoilupaikoista. Erikoista kyselyn tuloksissa oli se, että kaivattiin asioita, joita on jo olemassa, markkinointi alueella ei siis ole täysin tavoittanut kohderyhmää. (Kysely venäläisille matkailijoille Niiralassa 2011, 20.)

Panelistit kiinnittivät huomiota myös eri kohde- ja asiakasryhmien huomioimiseen. Merkittävimpänä kohderyhmänä pidettiin venäläistä keskiluokkaa ja lapsiperheitä. Yöpyjissä nähtiin päivämatkailijoita enemmän kasvupotentiaalia. Yksittäisenä kommenttina ja kohderyhmäideana aineistosta esiin nousi kannustinmatkoja henkilöstölleen

järjestävät venäläisyrietykset. Kyseinen kohderyhmä tuottaa merkittävän määrän matkailutulua.

Suurin osa venäläismatkailijoista tulee Etelä-Savoon Pietarista ja lähialueilta. Suomea matkailukohteena ei asiantuntijoiden mielestä juuri tunneta muualla Venäjällä. Markkinointia olisikin syytä laajentaa ja näkyvyyttä lisätä muilla alueilla, olla edelläkävijöitä siellä, missä muut eivät vielä ole olleet.

Venäläiset ovat varsin omatoimisia matkailijoita. VTsIOM –tutkimuslaitoksen *Kesä 2012 – Venäläisten lomasuunnitelmat* –tutkimuksen tulokset osoittivat, että 73% vastanneista osti edellisen matkan kokonaan omatoimisesti, 21% käytti matkatoimistoa osittain ja vain 6% osti lomamatkan kokonaan matkanjärjestäjien kautta (Matkailumarkkinointia Runetissa 2012). Markkinointiin tarvitaan siis uusia keinoja perinteisen massamyynnin sijaan. Toimijoiden keskinäinen kilpailu ja markkinoinnin sirpaleisuus nähtiin ongelmana. Matkailuyrittäjien verkottuessa ja markkinointivaroja yhdistämällä saataisiin aikaan parempaa näkyvyyttä.

Internetin, sähköisten palvelujen ja sosiaalisen median (blogit, matkailuportaalit, varausjärjestelmät) hyödyntämistä pidettiin ylivoimaisesti tärkeimpänä seikkana matkailun markkinoinnissa. Venäläiset käyttävät paljon aikaa sosiaalisessa mediassa ja kirjoittavat sinne kokemuksistaan. Venäläiset luottavat näihin ystävien ja tuttavien kommentteihin enemmän kuin maksettuun mainontaan. Sähköisen markkinoinnin osaamiseen, eri jakelukanavien tarjoamiin mahdollisuuksiin ja sisällöntuotantoon tulee siis jatkossa panostaa aiempaa enemmän.

Perinteisistä markkinointikeinoista puskaradio nähtiin tehokkaimpana ja sen toimintaan vaikutetaan palvelun laadulla. Tuttavien ja sukulaisten hyvät kokemukset ja kontaktit matkailuyrittäjiin ovat tärkeitä seikkoja matkakohdetta valittaessa.

Muista matkailun markkinointikeinoista nostettiin esiin mainokset ja esitteet, tiensivumainonta sekä osallistuminen erilaisiin tapahtumiin Venäjällä. Paikallisilla matkailuyrityksillä ja -toimijoilla tulisi olla venäjänkielistä esitemateriaalia ja muuta tarpeellista infoa saatavilla. Venäjänkielinen palvelu nähdään ehdottomana myyntivalttina, edes kielen alkeet olisi matkailukohteissa hyvä osata.

Il Yöpyjiin kannattanee panostaa enemmän kuin päivämatkailijoihin. Tässä ryhmässä on enemmän kasvupotentiaalia. Venäläiset ovat tottuneet lomailemaan hyvin tiuhassa. Siksi tiiviitkin mökkikylät voivat vetää venäläisasiakkaita siinä missä suomalainen edellyttää välimatkaa naapuriin. Il

Il Kulttuurimatkailu on haastava, koska Venäjällä on oma kulttuuritarjonta niin hyvää. Il

Il Niitäkin matkailijoita Venäjältä tulee, joita kiinnostavat kirpputorit ja kierrätyskeskukset sekä ns. halpahallit ja he haluavat myös edullista majoitusta. Il

Il Venäläiset käyttävät keskimäärin lähes 13 tuntia/ kk sosiaalisessa mediassa, maailmanlaajuisesti käytetty aika keskimäärin on alle 6 tuntia. Eteläsavolaiset matkailuyritykset eivät ole juuri lainkaan esillä Runetissa somessa. Tähän pitäisi satsata nyt, jotta emme häviä täysin "näkyvistä" nettimarkkinoinnissa. Il

Il Itä-Suomen saavutettavuus muualta kuin Pietarin ja Moskovan alueelta on heikko. Saavutettavuus taas vaikuttaa tutkimusten mukaan voimakkaasti matkustuspäätöksiin, joten ei ole kovin kustannustehokasta markkinoida kovin kaukana Pietarin ja Moskovan alueelta. Tai sitten pitäisi olla kovin kapean sektorin tuote, ja varakas kohderyhmä. Pietarissakin Etelä-Savo on vielä varsin tuntematon alue, joten tunnettuuden kasvattamiseksi Pietarissakin riittää työtä. Il

Il Luovien alojen matkailuyrittäjillä olisi paljon annettavaa täällä! Il

Il Mannerheim on kova sana ja sankarin maineessa Venäjällä. Mikkelissä ei ole tätä vielä juurikaan hyödynnetty! Etelä-Savon vahvuutena voisi olla paikalliskulttuurin tuotteistaminen. Se kiinnostaa matkailijoita kovasti. Il

Il Venäläiset markkinoivat kokemaansa toinen toisilleen, viidakkorumpu on tehokas kuin kännykkä. Eli palvelun ja tuotteen laatu on tärkeä markkinointikanava. Tule uudestaan ja tuo ystäväsikin, tulee olla palvelumme viesti. Il

Il Suomea ei mielletä mitenkään terveysmatkailumaaksi Venäjällä, tosi paljon on myös markkinoitava, ennen kuin voisimme olla merkittävä terveysmatkailumaa. Il

Il Neuvostoaikainen lomakulttuuri vaikuttaa edelleen terveys- ja hyvinvointimatkailuun, joten asiaa olisi hyvä tarkastella myös historiaperspektiivistä. Historia näkyy tänä päivänä mm. suurimman venäläisen hakukoneen Yandexin tavassa luokitella matkailupalveluja. Il

Il Jos tavoite saada vain matkailutuloa, helppo keskittyä Pietariin ja rikkaisiin ja keskiluokkaan. Mutta esim. kulttuurin, tieteen, sukukansoihin liittyvien aktiviteettien tms. motiveja, laajennettava aluetta ja väestöryhmiä. Il

Il Olisi mukavaa, jos lapsiperheet löytäisivät Etelä-Savon entistä paremmin. Pietarin alueellahan meidät tunnetaan mökkimaakuntana. Mitä muuta voisimme heille tarjota? Nuorille aikuisille meillä on toistaiseksi vähän tarjottavaa vai emmekö ole vaan huomanneet kaikkia mahdollisuuksia. Il

Il Yritykset, jotka järjestävät incentive-matkoja ovat myös kiinnostava kohderyhmä joillekin alueemme yrityksille. Tämä kohderyhmä jättää merkittävän määrän matkailutuloa, joten siihen kannattaisi satsata. Il

Il Meillä ei vielä ymmärretä markkinointiympäristön muutosta. Internetin vaikutus on ollut ihan mielettömän suuri ja erittäin nopea. Il

Etelä-Savo ja Venäjä - Mahdollisuuksia ja uhkia

Venäjä on läpileikkaava teema Etelä-Savon maakunnan tulevaisuuden strategiatyössä (Etelä-Savo ja Venäjä 2010). Asiantuntijoilta pyydettiin arvioita siitä, mitkä tekijät ovat merkittävimpiä Etelä-Savon maakunnan ja Venäjän suhteiden syventämisessä vuoteen 2020 mennessä. Tärkeimpinä asioina pidettiin matkailijamäärien kasvattamista, tavaroiden, palveluiden ja osaamisen vientiä sekä kieli- ja kulttuuriosaamista. Jossain määrin tärkeänä pidettiin koulutusvaihtoa ja venäläisten investointeja. Sen sijaan kiinteistöjen hankintaa omaan käyttöön, Venäjää koskevan tilasto- ja tutkimustiedon lisäämistä sekä maakunnassa vierailevien ja asuvien ulkomaalaisten yhteyksiä paikallisiin yrittäjiin ei pidetty kovinkaan tärkeänä.

Ongelmakohtina nähtiin hajanainen toiminta ja yhteistyön puute suhteessa Venäjään. Heikkoutena pidettiin myös projektimaisuutta kehittämistyössä pitkäjänteisten, jatkuvien, ja pysyvien toimenpiteiden sijaan. Maakunnan Venäjä-toimijoiden yhteistyön tiivistäminen on panelistien mukaan parantunut viime

vuosien aikana, mutta parannettavaa on yhä. Erityisesti ajantasainen tiedonkulku on tärkeä seikka: kuka tekee mitä ja mitä missäkin tapahtuu.

Etelä-Savossa ollaan Venäjä-potentiaalin hyödyntämisessä vielä melko alkuvaiheessa.

Venäjä-suhteita tulisi panelistien mielestä hoitaa määrätietoisesti siten, että asian merkittävyys ymmärretään kaikissa yhteyksissä. On ymmärrettävä, että Etelä-Savossa ollaan Venäjä-potentiaalin hyödyntämisessä vielä melko alkuvaiheessa. On myös pystyttävä tunnistamaan trendit etukäteen ja olemaan kilpailijoita parempi, nopeampi, näkyvämpi ja kilpailukykyisempi. Ei pidä tuudittautua maantieteellisen läheisyyden tuomaan etulyöntiasemaan.

II Viisumivapaus voi olla myös todellinen uhka Suomelle.

Nyt monet tulevat Suomeen siksi, että he tulevat avaamaan viisumin. Jos Eurooppaan pääsee ilman viisumia, sen eri maat ovat monelle uusi ja kiinnostava matkakohde. II

II Suomalainen kotikutoisuus tuskin tyydyttää loputtomiin niitä matkailijoita jotka viettävät aikaa suurissa matkailumaissa.

On löydettävä yhä tarkemmin omat asiakasryhmät. II

II Uhkana on Venäjän keskittyminen itään eikä länteen; Suomen jääminen merkityksettömäksi sivusuunnaksi.

Etelä-Savon kuihtuminen maakuntana isompien jalkoihin ja liiketoimintamahdollisuuksien katoaminen. II

II Venäläiset menevät helposti ohi

Suomen eteenpäin muualle Eurooppaan.

Vaatii palvelua, markkinointia ja yhteistyön osaamista. Ketteryys ja ripeys reagoinnissa. II

II Aasian merkitys maailmassa tulee nousemaan. Miten se vaikuttaa Suomeen ja Etelä-Savoon on vielä epäselvää. II

II Matkailu Suomeen tulee varmasti olemaan laskussa kun Venäjällä tulee olemaan infra kunnossa (tiet, hotellit, mökkivuokraus, kalastuspaikat, ym).

Tavarat halpenevat Venäjällä WTO:hon liittyttyä, jolloin houkuttelevuus yhä laskee. II

II Miten saada yrityksiä? Onko hyvän elinympäristön ja EU-maan status oikea yhdistelmä jolla houkutella - markkinoitahan ei Etelä-Savossa juurikaan ole. II

II Pitäisi oppia ymmärtämään, että minun asiakkaani voi olla myös sinun asiakkaasi. II

Venäjä–delfoikyselyn vastausten yleinen tunnelma oli odottavan optimistinen. Paneelissa vallitsi liki täydellinen yksimielisyys siitä, että Venäjä ennemmin avautuu kuin sulkeutuu, ja odotuksia Etelä-Savon elinkeinoelämän kasvulle on sen myötä olemassa. Venäjällä on omat riskinsä, mutta myös valtavat mahdollisuudet, ja siksi sen kentillä täytyykin olla mukana pelaamassa. Venäjän tuomat mahdollisuudet nähdään kompensoivana tekijänä maakunnan muita haasteita ajatellen.

Seuraavan sivun taulukossa on hahmoteltu aineistoon perustuen SWOT-nelikenttä, joka esittää Etelä-Savon Venäjä-toimintoihin liittyvät vahvuudet, heikkoudet, uhat ja mahdollisuudet (taulukko 2). Aineiston perusteella Etelä-Savon Venäjä-suhteissa on nykyisellään paljon heikkouksia, toisaalta myös erityisen paljon tulevaisuuden mahdollisuuksia. Venäjän WTO-jäsenyys ja mahdollisen viisumivapauden toteutuminen nähtiin sekä mahdollisuutena että uhkana.

Päätäntö ja jatkoselvityskohteet

Venäjä kasvattaa merkitystään Etelä-Savon kannalta, mutta kehityskulkujen suunnat ovat arvaamattomia. Venäjän läheisyys tuo uusia liiketoimintamahdollisuuksia, mutta niiden tuomiin mahdollisuuksiin tuudittautuminen on uhka, sillä samoilla markkinoilla toimivat myös muut alueet. Venäjä on yksi valttikortti, sijainnin tuomat edut ovat yksi mahdollisuus maakunnan kehittämisessä aivan kuten lähimaakunnissakin (vrt. Saukkonen 2011, 19).

Delfoi-työskentelyn tai vaikkapa tulevaisuustyöpajamenetelmän avulla voi tarkastelua jatkossa syventää johonkin tiettyyn Venäjä-toimialaan, esimerkiksi maatalouteen, elintarvikkeisiin ja luomuun, koulutukseen, ympäristöteknologiaan tai terveys- ja hyvinvointimatkailuun liittyen. Esimerkiksi matkailun osalta edelleen kiinnostava kysymys on, millaista matkailuimagoa Etelä-Savossa halutaan painottaa, mikä osin määrittää myös relevantin kohdeyleisön ja markkinoinnin painopisteet.

Tämän raportin asiantuntijoina toimivat suomalaiset Venäjä-asiantuntijat. Venäläisnäkökulma puuttuu siis täysin, joten myös heidän näkemyksiään Etelä-Savosta olisi syytä jatkossa kartoittaa.

Il Ikääntymispommi koettelee

pikkuhiljaa venäläisiäkin

ja toivottavasti kehitämme

myös tällä alalla sovelluksia

ja palveluja, joita voidaan

myydä venäläisille. Venäjältä

puuttuvat miltei kaikki vanhusten

palvelut ja meille tuttujen

elintasotautensa diagnosti,

seuranta ja itsehoito ovat aivan

lapsenkengissä. Il

Ne voittavat

tulevaisuudessa, jotka

hallitsevat netin eri

jakelukanavat ja kykenevät

tuottamaan kiinnostavaa

sisältöä. Il

Il Venäläiset ovat suomalaisia ja Suomea rakastavia.

Pitäisi uskaltaa mennä lähemmäs ihmistä. Il

Il Nyt venäläiset ovat sijoittaneet kiinteistöihin

ja tulevaisuudessa he haluavat sijoittaa

yritystoimintaan esim. olen perustanut viimeisen

vuoden aikana 5 yritystä venäläisille. Il

Il Erialaisten hyvinvointi- ja terveyspalveluiden

kysyntään venäläisten taholta pitäisi myös vastata,

koska he todellakin suuntaavat matkansa sinne,

missä niitä tarjotaan laadukkaasti, luotettavasti ja

näihin kahteen nähden kohtuuhintaan. Il

Il Pietarin sijasta olisi hyvä miettiä myös muita

alueita. Karjala, Komi, Moskova, Ekaterinburg, ym.

jossa suomalaiset eivät ole olleet vielä esillä. Ollaan

pioneerejä siinä, missä muut eivät ole vielä olleet... Il

Il Venäläisten auttaminen

Suomessa on tärkeää. Ovatpa

he vapaa-ajan asukaita,

pysyviä asujia, yrittäjiä tai

yksityishenkilöitä. Vienti ja

paikallinen toiminta Venäjällä

ja venäläisten paikallinen

toiminta Suomessa vaatii

molempien kulttuurin osaajia

ja " tulkkeja" . Il

Il Nyt tarvittaisiin satsausta

sisällöntuotantoon sähköisissä

jakelukanavissa. Laadukkaat

valokuva- ja videomateriaalit ovat

erittäin tärkeitä; hyvä kuva myy

enemmän kuin 1000 sanaa. Il

VAHVUUDET	HEIKKOUEDET
<p> Etelä-Savon sijainti Yhteiskunnallinen vakaus Suomessa Kaupankäynnin sujuvuus Halvempi luototus Julkisten tukien runsaus Puhdas luonto Edullinen hintataso Koulutuksen korkea laatu Korkea osaaminen </p>	<p> Kulkuyhteydet Kotikutoisuus, pienuus ja epäkiinnostavuus Toiminnan projektimaisuus Yhteistyön vähyys, hajanaisuus Kielitaidon ja kulttuurin ymmärryksen puute Kielteiset asenteet Markkinointiosaamisen puutteellisuus Tontti- ja mökkitarjonta suhteessa kysyntään Osaamisen jalostaminen vientituotteiksi Palvelujen asiakaslähtöinen tuotteistaminen Matkailualan kapasiteetti sesonkeina Etelä-Savon vähäinen tunnettuus Venäjällä Väestön ikääntyminen </p>
MAHDOLLISUUDET	UHAT
<p> Valtavan markkina-alueen läheisyys Parikkalan rajanylityspaikan vapautuminen henkilöliikenteelle Viisumivapaus Venäjän WTO-jäsenyys Hyvinvoinnin ja ostovoiman kasvu Venäjällä Teknologian ja infrastruktuurin kehitys Venäjällä Etelä-Savossa jo asuvat ja opiskelevat venäläiset Koulutussektorin murros Venäjällä, koulutusvienti Ympäristö- ja energia-asioiden hiljainen nousu Venäjällä Rakennus- ja korjausrakennus- sekä kiinteistöhuoltopalvelut Suomalainen ruoka, luomu, maatalousosaaminen Hyvinvointi- ja terveyspalvelut Sosiaalinen media ja Internet markkinoinnissa </p>	<p> Viisumivapaus Venäjän WTO-jäsenyys Venäjän kiinnostuksen painopisteen siirtyminen itään Venäjän demokratiakehityksen arvaamattomuus Keskinäinen kilpailu Tuudittautuminen läheisyyden tuomaan etulyöntiasemaan </p>

Taulukko 2. Etelä-Savon Venäjä-toimintoihin liittyvät vahvuudet, heikkoudet, uhat ja mahdollisuudet.

Lähteet

- Etelä-Savo ja Venäjä. (2010) Suunnitelma maakunnan Venäjä-toimintojen vahvistamiseksi. Etelä-Savon maakuntaliitto.
- Etelä-Savon matkailubarometri 2012. (2012) Etelä-Savon ELY-keskus.
- JärviKuona, Petri, Karhunen, Päivi, Mochnikova, Elena, Handelberg, Jari (2009) Etelä-Savon yritysten Venäjä-yhteistyöpotentiaali ja tukitarpeet. Helsingin kauppakorkeakoulu. N-89. HSE Print.
- Katse pohjoiseen. 13.6.2012. Itä- ja Pohjois-suomi –ohjelman muistio.
- Kysely venäläisille matkailijoille Niiralassa 2011. (2012) Pohjois-Karjalan Maakuntaliitto.
- Kuusi, Osmo (2002) Delfoi menetelmä. Teoksessa Kamppinen, Kuusi & Söderlund (toim.) Tulevaisuudentutkimus. Perusteet ja sovellukset. Kirjakas/Tallprint, Helsinki. (204-225)
- Matkailumarkkinointia Runetissa. WWW-artikkeli. Saatavilla www-muodossa: <http://www.expericelab.fi/soskewp/2012/06/jaanan-blogiteksti/> Viitattu 23.10.2012.
- Saukkonen, Pasi (2011) Arvioita Venäjä-yhteistyön työllistävistä vaikutuksista Pohjois-Karjalassa. Spatia Alue- ja kuntatutkimuskeskus, Itä-Suomen yliopisto. Raportteja 6/2011.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Tammi. Jyväskylä.

Liitteet

Liite 1. Venäjä-delfoikyselyn panelistit

- 1 Arola Niko
- 2 Denisova Tatiana
- 3 Dillström Riikka
- 4 Havukainen Pekka
- 5 Huhta Harri
- 6 Kakriainen Markku
- 7 Kaksonen Maaret
- 8 Kaukanen Eila
- 9 Koho Jarkko
- 10 Konsti Jaana
- 11 Koskinen Riitta
- 12 Kuusi Osmo
- 13 Leppänen Tuomo
- 14 Logren Johanna
- 15 Malinen Matti
- 16 Paasonen Ville
- 17 Piskonen Sirpa
- 18 Pulliainen Juha
- 19 Salmela Matti
- 20 Sihvonen Anitta
- 21 Turkia Markku

Julkaisusarjan nimi ja numero Raportteja 112/2012				
Vastuualue Elinkeinot, työvoima, osaaminen ja kulttuuri				
Tekijät Hanna Kautiainen Hanna Tarvainen		Julkaisu-aika Marraskuu 2012		
		Kustantaja /Julkaisija Etelä-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus		
		Hankkeen rahoittaja / toimeksiantaja TENHO / Ennakointi		
Julkaisun nimi Venäjä - Aito mahdollisuus Etelä-Savolle vuonna 2020?				
<p>Kesän 2012 aikana Etelä-Savon ELY-keskuksessa toteutetusta Venäjä-aiheisesta delfoi-tutkimuksesta ilmenee, että eteläsa- volaiset Venäjä-asiantuntijat näkevät Venäjän merkityksen maakuntaa kohtaan kasvavan vuoteen 2020 mennessä. Tärkeäksi kysymykseksi nousee, onko Etelä-Savo vuonna 2020 venäläisille pelkästään lähellä oleva lomakohde vai houkutteleva kohde yritystoiminnalle ja investoinneille.</p> <p>Asiantuntijoiden näkemyksen mukaan eniten Venäjä-yhteistyöhön liittyviä kehittämismahdollisuuksia on Etelä-Savossa vuoteen 2020 mennessä kiinteistöalalla, koulutusviennissä, ympäristöteknologiassa, terveys- ja hyvinvointipalveluissa, elintarvikkeissa ja luomussa, maatalousosaamisen viennissä sekä matkailussa. Matkailun trendeinä vuonna 2020 asiantuntijat pitivät edelleen perinteisiä mökkivuorasta, ostosmatkoja ja kylpylämatkoja, ja nousevina trendeinä terveysturmatkailua, veneilyä ja kalastusta. Matkailun markkinoinnissa korostuvat sosiaalisen median tuomat mahdollisuudet: venäläiset käyttävät huomattavan paljon aikaa sosiaalisessa mediassa ja ystävien ja tuttavien kommentteihin luotetaan enemmän kuin maksettua mainontaa. Sähköisen markkinoinnin ja sisällöntuotannon osaamiseen sekä eri jakelukanavien tarjoamiin mahdollisuuksiin tuleekin jatkossa panostaa aiempaa enemmän.</p> <p>Asiantuntijoiden mielestä venäjän kielitaidon, kulttuurin tuntemuksen, venäläisen elämäntavan tuntemuksen sekä liiketoiminta- osaamisen merkitys tulee korostumaan entistä enemmän kaupallisen toiminnan ja matkailun kannalta. Venäjä-potentiaalin hyö- dyntämisessä ollaan Etelä-Savossa vielä melko alkuvaiheessa. Maantieteellisen läheisyyden tuomaan etulyöntiasemaan ei auta tuudittautua, vaan on pystyttävä ennakoimaan trendit ja olemaan kilpailijoita parempi, näkyvämpi, nopeampi ja kilpailukykyisempi.</p> <p>Tutkimuksen tarkoituksena oli tuottaa tietoa aluekehittämisen tueksi. Menetelmänä käytettiin tulevaisuudentutkimuksessa laajalti käytettyä delfoi-tekniikkaa, jossa hyödynnetään asiantuntijoiden näkemyksiä erilaisia tulevaisuus- ja -väitteitä luodaten. Tutkimuksen toteutuksesta vastasivat ELY-keskuksen TENHO-hankkeen ennakointiasiantuntijat. Tutkimusprosessin ohjauksesta vastasi manageriryhmä, joka koostui Etelä-Savon ELY-keskuksen, Etelä-Savon maakuntaliiton, Mikkelin yliopistokes- kuksen ja Otavan Opiston edustajista.</p>				
Asiasanat (YSA:n mukaan) Etelä-Savo, Venäjä, aluekehittäminen, delfoi, vetovoima				
ISBN (PDF) 978-952-257-660-6	ISBN (painettu)	ISSN-L 2242-2846	ISSN (verkkopainettu) 2242-2854	ISSN (painettu)
www www.ely-keskus.fi/julkaisut www.doria.fi		URN URN:ISBN:978-952-257-660-6x		Kieli Suomi
Sivumäärä 26				
Julkaisun tilaukset Julkaisu on ladattavissa ylläolevista www-osoitteista.				
Kustannuspaikka ja -aika Mikkeli marraskuu 2012			Painotalo	

Venäjä tuo mahdollisuuksia Etelä-Savolle vuoteen 2020 mennessä

Kesän 2012 aikana Etelä-Savon ELY-keskuksessa toteutetusta Venäjä-aiheisesta delfoi-tutkimuksesta ilmenee, että eteläsavolaiset Venäjä-asiantuntijat näkevät Venäjän merkityksen maakuntaa kohtaan kasvavan vuoteen 2020 mennessä. Tärkeäksi kysymykseksi nousee, onko Etelä-Savo vuonna 2020 venäläisille pelkästään lähellä oleva lomakohde vai houkutteleva kohde yritystoiminnalle ja investoinneille. Venäjän kielitaidon, kulttuurin tuntemuksen, venäläisen elämäntavan tuntemuksen sekä liiketoiminta-osaamisen merkitys tulee korostumaan entistä enemmän kaupallisen toiminnan kannalta. Myös sähköisen markkinoinnin ja sisällöntuotannon osaamiseen sekä eri jakelukanavien tarjoamiin mahdollisuuksiin tulee jatkossa panostaa aiempaa enemmän.

RAPORTEJA 112 | 2012
VENÄJÄ - AITO MAHDOLLISUUS ETELÄ-SAVOLLE VUONNA 2020?

Etelä-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

ISBN 978-952-257-660-6 (pdf)

ISSN-L 2242-2846
ISSN 2242-2854 (verkkojulkaisu)

URN:ISBN:978-952-257-660-6

www.ely-keskus.fi/julkaisut | www.doria.fi/ely-keskus

Vipuvoimaa
EU:lta
2007–2013

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto